

A hazai könyvtártörténeti kutatás egyes módszertani kérdéseiről¹

Mint minden tudományág esetében, a könyvtártörténet vonatkozásában is — módszertanról szólva — két fő kérdéscsoportot kell érintenünk. Ezek részben *elméleti* (tudománytani), részben pedig *gyakorlati* jellegűek. Természetesen — hazai előmunkálatok híján — nem törekedhetünk teljességre: nem érinthetünk minden témát és nem szólhatunk az egyes témák minden oldaláról; *vitaindításként* csupán a legfontosabb általános, ill. elméleti kérdéseket érintjük, és figyelmünket elsősorban a gyakorlat problémáira fordítjuk.

Az *elméleti* (tudománytani) kérdéscsoportban egyáltalán nem óhajtunk foglalkozni a könyvtártörténeti módszertan ismeretelméleti kérdéseivel. Ez a kísérlet túlságosan messze vezetne, s kérdéses, vajon célravezető lenne-e? Éppen ezért csupán rendszertani és tudománytörténeti alapkérdéseket fogunk érinteni.

1. *Rendszertani* szempontból is megelégszünk annak megállapításával, hogy a könyvtártörténet *elsősorban történeti* s csupán másodsorban könyvtártani stúdium. Mint ilyen, szerves része elsősorban a művelődéstörténetnek és — eszmetörténeti vonatkozásai révén — részben az általános tudománytörténetnek, részben a politikai történetnek.

A könyvtártörténeti tanulmányok ilyenét jellegét hangsúlyozva következtetésként le kell szögeznünk, hogy egyes könyvtárak, könyvtártípusok, korszakok stb. történetének vizsgálata során egyik legfontosabb kérdés: az adott könyvtár (vagy típus) az adott korban milyen módon kapcsolódott — állománya jellegével, a használat módjával és mérvével, könyvtárosai hozzáállásával — a kor vezető eszmei és politikai áramlataihoz, művelődéspolitikai irányvonalához.

A könyvtártörténeti stúdiumok alapvetően történeti jellegéből természetesen következik az is, hogy szoros kapcsolatok fűzik más történeti jellegű tanulmányokhoz. Így pl.

- a) az irodalomtörténet vonatkozásában a könyvtártörténet választ adhat arra a kérdésre, hogy a könyvtárak mit s milyen mértékben tettek közkinccsé? Itt kapcsolódnak a témához a cenzúra történetével kapcsolatos vizsgálódások.
- b) igazgatástörténeti, hivataltörténeti szempontból nem érdektelen kérdés, hogy miként viszonyul egy kisebb vagy nagyobb művelődési intézmény igazgatása fenntartó szervéhez?

¹Az OSzK továbbképző tanfolyamán és az MTA Könyvtörténeti és Bibliográfia Munkabizottságának ülésén 1970. decemberében ill. 1971. márciusában elhangzott előadás

- c) történeti-szociológiai vonatkozásban részben a könyvtárosok társadalmi helyzetére, részben a könyvtár társadalmi-politikai szerepére kaphatunk válaszokat.
- d) eszmetörténeti vonatkozásban pedig a könyvtár egészének társadalom-politikai jelentőségére deríthetünk fényt.

Rendszertani szempontból nem érdektelen kérdés, hogy a könyvtártörténet hogyan viszonyul a könyvtártan fogalmi körébe tartozó szakterületekhez. A könyvtárszociológián túlmenően — véleményünk szerint — a könyvtártudományon belül éppen a könyv- és könyvtártörténet biztosítja a könyvtártani, elsősorban technikai jellegű szakágazatok kapcsolatát a szakágazat társadalmi-történeti egyéb területeivel. (Itt elsősorban a címfelvételtan szakrend- és rendszer-történeti, az állományvédelem és a raktározás műszaktörténeti vonatkozásaira gondolunk.)

2. *Tudománytörténeti* szempontból a könyvtártörténet jelentősége elsősorban az, hogy intézménytörténeti adatfeltárása útján közvetlenül szolgálja a tudományok történetét. Ezen a téren kettős előfeltételnek kell eleget tennie: ügyes *arányérzékkel* és ötvöző készséggel ki kell elégítenie mind az érdekelt szaktudomány, mind pedig a könyvtártan jogos igényeit.

A könyvtártörténetnek másodsorban — s itt kapcsolódnak egymáshoz tudománytörténeti síkon a könyvtártörténet és általános politikai történet — különös figyelmet kell szentelnie annak, hogy az adott könyvtári megjelenési forma milyen mértékben játszott szerepet az illető szaktudomány, az egész tudományos élet s mindezekben keresztül a társadalom életében.

Ennek a rendkívül vonzó, társadalmi szempontból jelentős feladatának a könyvtártörténet akkor tud eleget tenni, ha túllép a szorosan vett könyvtári alapkérdések történeti taglalásán, s igyekszik megtalálni azok *általános tudományos és társadalmi* értékelésének lehetőségét.

Hogy az eddig vázolt elméleti — de a gyakorlattól soha el nem vontakoztatható — megállapításokból a részleteket illetően milyen kívánalmak következnek, azt az alábbi, a gyakorlati módszertani kérdésekkel foglalkozó szakaszokban próbáljuk megvilágítani.

Előbb azonban szabjunk *határokat* mondanivalóinknak — oly határokat, melyek egyúttal bizonyos mértékig időben, térben és problémakörben meg-
szabják a hazai kutatás reális határait is.

a) az *időt* illetően: a késői középkor, az új- és a legújabb kor évszázadai azok, melyek terén a magyar kutatásnak reménye lehet arra, hogy újat tud adni az egyetemes szintézis számára. Természetesen szorul tehát nálunk háttérbe az ókor és a korai középkor; e korok módszertani kérdéseire inkább azok az országok hivatottak válaszolni, ahol ezen a téren elmélyültebb kutatás lehetősége áll fenn.

b) *térben* nem célszerű — ugyanezen okok miatt — túllépnünk Európa (ill. Közép-Európa) határait. Kevés magyar kutatónak adatik meg, hogy pl. Latin-Amerika, Afrika vagy Vietnam könyvtártörténetével foglalkozhassék. S ha mégis: Amerika és Ausztrália esetében érdekes kérdés lenne, hogyan formálód-
tak át az eredeti európai alakzatok az új területeken, milyen módon alakítja ki a dekolonizáció politikája ősi és európai elemekből az új országok könyvtár-
ügyét.

c) a *problémaköröket* illetően: úgy véljük, hogy a könyvtártan már említett technikai jellegű problémái történeti vonatkozásban elsősorban annyiban tarthatnak számot érdeklődésünkre, ha azt vizsgáljuk, hogy azok milyen mértékben és módon függenek össze a könyvtárak társadalmi funkciója történeti alakulásának elsőrendűen fontos kérdésével.

Ilyen keretek és határok figyelembevételével vesszük most sorra a könyvtártörténet során elsőrendűen érdekes *gyakorlati problémákat*.

A kutatás *célja* a könyvtártörténet esetében is az, hogy újat adjunk, rendszerbe foglaljunk, hozzájáruljunk a jövő színtéziséhez. (A „rendszer” fogalmat is reálisan kell értenünk: nem kell minden esetben országos kitekintésre, évszázados visszapillantásra gondolnunk; adott esetben megelégedhetünk áttekintő, *rendszerező* adatfeltárással, elemzéssel is.)

A kutatás *módszerét* a fent már említett különböző határok alapvetően megszabják. Egy bizonyos könyvtár történetét (vagy annak egy bizonyos korszakát) a kutató könnyebben áttekinti, ha érzéke van a jelen és a múlt analógiás kapcsolásához, a visszakövetkeztetéshez. Különösen érvényes ez akkor, ha a kutató szűkebb és jobban ismert „könyvtári hazájáról” ír. Egy bizonyos könyvtártípus esetében már nehezebb áttekintést nyújtani: azonos típusok esetében is más és más adottságokat rejt magában a változó táj, a fenntartó intézmény. (Ezért bonyolult feladat p.o. összeállítani megyei könyvtáraink összefoglaló történetét.) A magánkönyvtárak esetében is az egyedi különbözőségek nagy száma magyarázza azt, hogy a kínáló sok tudomány- és művelődéstörténeti tanulság ellenére nem született meg ezen a téren — számos értékes részlettanulmány ellenére sem — az újabb szintézis.

A könyvtártörténet leglényegesebb kérdése az egyes részterületeken alkalmazandó munkamódszerek jellege, a forrásanyag feltárása és feldolgozása. Érintsük e kérdéseket a „könyvtári futószalag” sorrendjében.

1. Elsőrendűen fontos lenne az *állomány történeti kialakulásának* minden esetben történő alapos vizsgálata. S íme, már az alapvetés terén mily súlyos problémákkal kell megküzdenünk. Az állománytörténet elsőrendű forrásai a régi állománynaplók és katalógusok. Elsődleges formájukban, önmagukban csak viszonylagos értékűek, mivel minden könyvtártípus és minden korszak esetében szükséges lenne azt tudnunk, hogy az adott korban, területen és tudományágban mi jelent meg s ebből a könyvtár mit szerzett be. Ezen a téren tehát — ahhoz, hogy viszonyítással növeljük az adatanyag abszolút értékét — a régi (retrospektív) nemzeti és szakbibliográfiák adatszertű feltárására, az állománynaplókkal való egybevetésére lenne szükség.

Itt merül fel első ízben a *kapacitás* kérdése. A feltárás és viszonyítás munkaigényes, tehát vagy komoly személyzeti keret, vagy gépi megoldás lenne szükséges. Példaként említjük itt a magyar könyvtártörténet egyik jelentős kutatási korszakát, az 1773–1790 közötti ún. „abolíciós korszakot”. Ezekből az évekből nagy mennyiségű, értékes forrásanyag (állománynaplók, leltárak stb.) áll rendelkezésünkre, például az egész magyarországi jezsuita könyvállományról, egyes régi (jezsuita és egyéb) rendházak könyvtárai eredeti állományáról, az egész könyvanyag elosztásáról az Egyetemi Könyvtár, egyes vidéki akadémiák és egyéb intézmények, ill. magánszemélyek között, nemkülönben a maradék anyag árveréséről. Ennek a művelődéstörténeti szempontból egyedülállóan érdekes adattömegnek hasznosítása hagyományos eszközökkel, egyes magános kutatók elszórt részmunkaidejével teljességgel lehetetlen. Különösen megnehezíti a kutatást az, hogy az egyes volt akadémiák székhelyei a jelenlegi

országhatárokon kívül esnek. Ha valahol, akkor itt lenne (már csak kísérleti szempontból is!) érdekes és érdemes nemzetközi együttműködéssel gépi adattároló eszközök alkalmazása.

Különleges eset, ha a régi katalógusok stb. hiánya miatt közvetlenül az állományból kell kiindulnunk. Ebben az esetben a régi állománybélyegzők, korok szerint változó kötésfajták lehetnek segítségünkre. Ugyanígy az állománytörténet szerves tartozéka a *költségvetési hitelkeretek* történeti alakulásának kérdése is. Ezen a téren elsősorban az abszolút összegek megoszlása (könyv, folyóirat, köttetés, személyi kiadások), ill. az összegeknek más könyvtárak ellátmányához való viszonyítása jelentős problémák. Nyomós művelődéspolitikai következtetésekre juthatunk ezen az úton: forrásadataink például világosan mutatják, hogy a Habsburg-monarchia területén szinte mindvégig a pesti Egyetemi Könyvtár volt a legrosszabbul dotált a hasonló intézmények között.

A *könyvtárhasználat* történetét illetően az alapkérdések a használók körére, a használat mértékére és módjaira és a használat eszközeire vonatkoznak. Ezeknek az adatoknak túlnyomó többsége statisztikai természetű s értékük egyenes arányban nő korukkal. Persze kérdéses, hogy egzakt voltukban mindig meg lehet-e bízni (különösen akkor, ha a jelen egyes tapasztalatait vetítjük vissza a múltra.) Ezt a kérdést a statisztikatörténészek tudnák tapasztalati adatanyaguk birtokában eldönteni.

A *használók körének* foglalkozási ág szerinti mérhetősége a könyvtár társadalmi hasznosságának, célszerűségének legfontosabb mércéje. Elsősorban arra a kérdésre ad választ, hogy a könyvtárat azok, akiknek szánták, milyen mértékben használják. A helybenolvasás és a kölcsönzés statisztikai adatai jelentik a könyvtártörténet másik statisztikai bázisát. Erről a területről maradt meg viszonylag a legtöbb történeti vonatkozású adat. Bizonyos problémák ezen a téren is merülnek fel. Sok esetben egyoldalúan csak ennek az adatesoportnak alapján mérték (s mérik!) egy könyvtár hatékonyságát. Ezen a téren az egyedül célravezető módszer az összes állomány- és forgalmi adatokat funkcionálisan figyelembe vevő komplex módszer. Ugyanígy sokszor nem reálisan alkalmazzák a „forgási sebesség”-gel kapcsolatos adatokat sem. Nyilvánvaló, hogy ezek másként érvényesek egy nagy tudományos könyvtár s másként egy kicsiny olvasóegylet könyvtára esetében. A forgalmi adatok terén mindenkit óvni kell a statisztikai adatokkal való csábító, de célra soha nem vezető szemfényvesztő játéktól: ezek az adatok nagyon jelentősek, sok mindent meghatároznak, de nem magyaráznak meg mindent.

A *használat eszközeiként* vizsgálándók könyvtártörténeti kutatások esetében is a különböző katalógusok. Az első és legfontosabb kérdés, hogy ezek milyen mértékben és rendszerben tárják fel az anyagot és egymással milyen viszonyban vannak? A szakkatalógusok esetében külön vizsgálható tudományrendszertani szerkezetük és a súlypontként kezelt területek. Könyvtártörténeti szempontból másodlagos jelentősége van a címléírás egyébként igen jelentős technikai módszerének, szabályozásának, szabványosításának.

Különleges kérdések, de komoly szóra érdemesek a különgyűjtemények és az egyházi könyvtárak történetével kapcsolatban felmerülő problémák.

A *külo ngyűjtemények történetének feldolgozása* hazánkban módszertani szempontból csak igen kevésbé kidolgozott. Alig egy-két előmunkálat áll rendelkezésre, ezekből módszertani következtetést nehéz lenne levonni. Bonyolulttá teszi a különgyűjtemények történeti vizsgálatát az, hogy anyaguk hosszú ideig vagy az általános katalógusban szerepelt (így például a kéziratok, ős-

nyomtatványok), vagy nem, ill. nem teljességre törően voltak tárgyai a könyvtári gyűjtésnek (mint például az aprónyomtatványok, térképek). Éppen ezért az azonosítás sokszor komoly gondot okoz, nem utolsósorban régi katalógusaink pontatlansága, alfabetizálási elvtelensége következtében. Az egyes darabokat ezért tehát szinte kivétel nélkül kézbe kell venni és alapos nyomozást kell folytatni a provenienciára megállapítása érdekében. Ez komoly tudománytörténeti apparátus működtetését tenné szükségessé.

Az *egyházi könyvtárak* történetének módszertani problémái sem egyszerűek. Kétségtelen, hogy Pannonhalma, az esztergomi Bibliotheca, Debrecen és Sárospatak könyvtártörténetének ismerete nélkül nem lehet teljes értékű magyar könyvtártörténetet összeállítani. De kétségtelen az is, hogy itt is értelem-szerű viszonyítással kell felmérnünk e könyvtárak valóságos művelődéspolitikai helyzetét és jelentőségét. Itt csupán egy-két alapszempontot tudunk említeni.

a) Katolikus vonatkozásban érdekes lenne annak vizsgálata, hogy az egyes könyvtárak mivel nyújtottak többet az átlagos hittudományi és irodalmi-történeti alapanyagnál. Ezen a téren különös érdeklődésre tarthatnak számot Szombathely, Pécs és Kalocsa különleges gyűjteményei.

b) Protestáns vonatkozásban vizsgálandó lenne, hogy e könyvtárak milyen eszközökkel szolgálták azt a haladó, magyar szellemű művelődéspolitikát, mely fenntartó intézményeik alapvető sajátossága volt.

c) Izraelita és görögkeleti vonatkozásban érdekes lenne megállapítani, hogy mit jelentett a magyarországi művelődés története számára az az anyag, mely a Rabbiképző Intézet, ill. a szentendrei ortodox püspöki gyűjtemény polcain összegyűlt.

d) Általában érdekes téma lenne, hogy a különböző felekezetek gyűjteményei részéről begyűjtött kallódó egyházközségi anyagból levonható lenne-e valamilyen általános következtetés tájtörténeti vagy tudománytörténeti vonatkozásban. (Erre a kérdésre tartalmas választ tudna adni pl. a sárospataki római katolikus gyűjtemény.)

Az állomány *funkcionális használhatóságának* két biztosítéka a személyzet és az épület. A *személyzet* esetében — túl az abszolút létszámadatokon — a szakmai (tudományos) felkészültség mértéke és az emberi magatartás pozitív jellege biztosítja azt, hogy egy könyvtár képes legyen funkciójának megfelelni. Név szerint is meg kell említenünk itt az Egyetemi Könyvtár tisztjét, Csery Józsefet, aki különben mint egyetemtörténész is serénykedett s akiről igazgatója, Toldy Ferenc 1840 tájt megállapította, hogy „egy jó írnok egymagában képes a katalógus hiányait pótolni”. Ilyen s ehhez hasonló megjegyzések színezik, teszik élővé a néha elszomorító létszámadatokat. Meg kell jegyeznünk, hogy történeti adataink bőségesen bizonyítják: a személyzet kívánatos pozitív magatartása koroktól függetlenül függ az anyagi és lelki körülményektől. Ezek vizsgálata, értékelése a történeti szociológia számára sem érdektelen feladat.

Az *épület és a berendezés* kérdései történeti szempontból is rendkívül fontosak. Magyar vonatkozásban a történeti múlt ezen a téren nem sok pozitívumot mutathat fel. A jelentősebb, sokszor negatív tartalmú kérdések közül megemlítendő: az új, modern formákért való küzdelem és annak társadalmi háttere (különösen a budapesti Egyetemi Könyvtár és a Műszaki Egyetem Könyv-

tára, ill. a kolozsvári Egyetemi Könyvtár esetében); az épület és a könyvtári funkciórendszer kapcsolata (teremkönyvtár és könyvtárak, hármastagolás kérdése); a könyvtári célra épült épületek célszerűsége és mindenkor modernisége; a könyvtári épület és a városkép, a könyvtári és városi fejlődés ütemének kapcsolata.

A *könyvtártörténet forrásanyagának* elvi és gyakorlati kérdései számos problémát rejtenek magukban. Itt most csak a leglényegesebbeket érintjük.

Tekintettel az általánosnak mondható adatszegénységre, nagyon lényeges minden belső forrásadat feltárása és rögzítése. Állománynaplók, katalógusok, a használati statisztikai adatok, irattári darabok, gazdasági (selejtezési) dokumentumok kivétel nélkül jelentősek. A jövő könyvtártörténészei érdekében külön fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a könyvtári *irattári selejtezés* terén más szempontokat kívánatos érvényesíteni, mint általános közhivatali vonatkozásban.

A napi sajtóból, levelezésekből, szépirodalomból, a szak- és szórakoztató folyóiratokból *fel kellene tárnunk* (célszerű kooperációval) az egyes könyvtári intézményekre vonatkozó megjegyzéseket. Ez elsősorban azért jelentős, mert így mérhetőbbé válnék a könyvtárak iránti érdeklődés, a könyvtárak hatásának mértéke is. Természetesen intenzívebbé kellene — célszerű együttműködéssel lehetne is! — tenni a levéltári forrásanyag feltárását, kiterjesztve az intézményi irattárakra is.

Érintenünk kell *a kutatás formájával* kapcsolatos legfontosabb kérdéseket is. Korábban már többször szoltunk a könyvtártörténeti kutatásokkal kapcsolatos személyi nehézségekről, a magára hagyottan kutató könyvtártörténész egyéni nehézségeiről. Kevés olyan könyvtárunk van, mely függetlenített könyvtártörténéssel dicsekedhetik, — annak ellenére, hogy e kutatások tudománytörténeti jelentősége egyre nyilvánvalóbbá válik. Kevés az olyan intézmény is, ahol előmunkálatokkal, feltáró tevékenységgel számolhatunk. Általában az alapokból kell kiindulnunk, ez pedig sok időbe kerül. Az időhiányon azzal sem tudunk segíteni, ha az egyedül dolgozó kutató saját munkaidejét szervezeten tudja kihasználni. Egy-két függetlenített szakember munkába állítása könnyíthetne a helyzeten, mivel kétségtelen, hogy képzett munkásokkal a teljesítmény ugrásszerűen emelkedik. Mindebből következik, hogy részben intézményeken belüli, részben intézményközi *együttműködés* megszervezésére lenne szükség. Úgy véljük, hogy ha a könyvtártörténetet — melynek nemzeti bibliográfiánkban nincs önálló ETO-száma s melynek önálló magyar bibliográfiája sem jelent meg — önálló kutatási ágának, „studium receptum”-nak tartjuk, akkor elengedhetetlen a kooperáció valamilyen szervezett formájának megteremtése. S úgy véljük: elégtelen, ha csak a kutatók tartják a dolog természete következtében laza kapcsolatokat.

Az eddigi *eredményeket* és a jövő *kilátásait* illetően az alábbiak leszögezését tartjuk fontosnak:

1. A magyar könyvtártörténeti kutatás legutóbbi évtizedei eredményeinek összefoglaló értékelésétől itt és most el kell tekintenünk. Kétségtelen, hogy az utóbbi időben fellendült a rendszeres könyvtártörténeti kutatás és emelkedett annak tudományos színvonala. Meggyőződésünk, hogy ez nem csupán a magyar könyvtártörténeti kutatások helyzetéről 1959-ben készített — tárgyilagosságnak egyáltalán nem mondható — felmérésben említett tudománypolitikai „álokoknak”, hanem elsősorban a tudománytörténeti érdeklődés világ-

szerte tapasztalható megnövekedésének következménye. Biztató jel az is, hogy egyre inkább kialakulnak a könyvtártörténet és a szorosabb értelemben vett rokon stúdiumok kapcsolatai (elsősorban művelődés- és politikai történeti vonatkozásban).

2. Ami az egyes részletkérdéseket illeti:

a) *résztanulmányok* formájában szinte teljesen elkészült a budapesti Egyetemi Könyvtár története (külföldi szaklapban pedig történetének 1918-ig haladó összefoglalása). Belátható időn belül elkészül az Országos Széchényi Könyvtár története is. Kiemelkedő eredményre lehet büszke a viszonylag fiatal Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, melynek történetéről összefoglaló kötet látott napvilágot. Jelentős résztanulmányokat publikáltak még a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtára, a pécsi Egyetemi Könyvtár és a Műszaki Egyetem Központi Könyvtára történetéről is.

b) Összefoglaló *korszaktörténetet* írtak „az imperializmus első két évtizede” (1870–1890) magyar könyvtárügyéről és a Tanácsköztársaság könyvtárügyének egészéről. *Tájéegység-történeti* kísérletek foglalkoznak a felszabadulást követő évtizedek vonatkozásában Debrecen, ill. Bács-Kiskun megye könyvtárügyének történetével.

c) az *egyházi könyvtárak* közül a régebbi korokat illetően Pannonhalma könyvtártörténetéről, ill. újabb kori vonatkozásban a szombathelyi püspöki könyvtárról, a debreceni református kollégium könyvtáráról és a budapesti Ráday-könyvtárról jelentek meg tanulmányok.

d) Több értékes tanulmány foglalkozott egyes magyarországi *magánkönyvtárakkal*, ide értve elsősorban a Corvina történetével foglalkozó kitűnő műveket.

Az eredmények alapján — úgy véljük — *elérkezett az idő arra, hogy megfelelő szervezéssel most már megindítsuk a magyar könyvtártörténeti szintézis előmunkálatait*, — az alábbi keretekben, közeli, ill. távlati elképzelésekkel: Budapest nagy tudományos és szakkönyvtárai történetét követhetné a főváros általános tudományos könyvtártörténete; a fővárosi és vidéki egyetemi és főiskolai könyvtárak történetéből megszülethetne a magyar felsőoktatásügy könyvtártörténete; ugyanígy sort kellene keríteni felsőszintű közművelődési könyvtáraink, valamint a magyar munkás- és földmunkásmozgalom könyvtártörténetére is.

*

Könyvtártörténeti kutatásokról szólva *a múlt és jelen óhatatlanul és nem csupán az igeidők használatával keveredik*. Az elmondottakkal bizonyítani kívántuk, hogy gyakorlati szempontból is érdemes könyvtáraink történetével foglalkoznunk, mivel aki ért a szóból és látva látja a múltat, az világosan felismerheti, hogy a régi erények mellett a régi hibák hatása is tovább él a mában, s az csak a múlt fejlődése ismeretében küszöbölhető ki megbízhatóan és hatásosan. Mindezek mellett a könyvtártörténet „életrealitását” az említett gyakorlati szempontokon kívül a stúdium kifejezetten történeti jellege, a művelődés- és politikai történethez fűződő szoros kapcsolatai is biztosítják. A könyvtártörténeti kutatások jelentőségének elismertetését viszont a jövőben tutatómunkánk jobb szervezésével, elmélyítésével, forrásbázisunk kiszélesítésével, szintézisek fokozatos megteremtésével tudjuk biztosítani.

ANDRÁS TÓTH

On some questions of methodology in Hungary's library historiography

The study, delivered partly in the form of a lecture in the special continuation course of the National Széchényi Library, partly in the reading session of the Working Committee on Book History of the Hungarian Academy of Sciences, treats in its first part methodological questions in general and questions of practice closely connected with them. The study emphasizes that library historiography is to be regarded first of all as a branch of science of historical character. One of the most important tasks is to examine, to which degree the whole of a certain library or a type of library followed the leading theoretical and political trends of the age (the character of the stock, the moral and professional attitude of the librarians, the forms and possibilities of the use of the library). A similarly important task of the library historiography is to investigate the role of the library in the special branches of science, in the *scientific life* of the country and by these in the life of the whole society. Consequently, the library historian has to regard as his most important task to find the possibilities of evaluating the professional problems of the library from the point of view of the history of science and society and to examine its methods changing from case to case. Speaking of questions of practice, the study treats in details some special problems of library use, staff, building, technical equipment, modes of research and resource material of library history. As a conclusion of the first part, the recent achievements of the Hungarian library historiography, the problems encountered, the deficiencies observed and the possibilities of their elimination have been treated.